

Egy salzburgi koncertsorozat tanulságai

Már a nyári Salzburgi Ünnepi Játékok idején szerepelt a sajtótájékoztatók dossziéiban egy decemberi rendezvény. A képest lap formátumú (később plakátként nagy méretben is megjelentetett) közlemény a december 19-e és 23-a között megrendezett BEETHOVEN DELIRIUMra hívta fel a figyelmet, hasonlóképp kiemelve a dirigens GUSTAV KUHN nevét. A kiemelt sorok között minden lényeges információt közöltek: Gustav Kuhn vezényletével Bolzano-Trento Haydn-zenekara fogja előadni öt koncerten Beethoven 9 szimfóniáját. A műsorhoz a színművész Franz Winter bevezetőjét hirdették. Az ígélet szerint 2007 telét felforrósítja a Mozartstadt Beethoven-láza, annak köszönhetően, hogy a város szülötte (akinek nevéhez olyan mamut-produkciók fűződnek, mint a „Tiroler Festspiele Erl” létrehozása, vagy Wagner Tetralógiájának színrevitele) vállalkozik e nagyszabású sorozat dirigálására. (A lap hátoldalán a jegyvásárlási lehetőségekről tájékoztatták az érdeklődőket – egy vagy több előadásra, különböző árfevéseken.)

A későbbiekben a napi- és hetilapok, valamint a műsorfüzetek, kulturális kínálatok kiemelten foglalkoztak a rendezvénnyel, nem mulasztva el hangsúlyozni, hogy egyetlen sorozat keretében eddig mindösszesen egyszer hangzott el Beethoven valamennyi szimfóniája, 1994-ben (Nikolas Harnoncourt vezényletével, az Ünnepi Játékok keretében).

Aligha kell magyarázni, hogy ezek után mindenki kiválasztottnak érezhette magát, aki egy vagy több koncertet meghallgatott. Ahhoz sem fér kétség: mindenki ünnepnek érezte e zenehallgatási alkalmakat a Mozarteum nagytermében. Néhány jól elhelyezett mondat, s a tényleges hangzás szinte másodlagos jelentőségűvé vált.

A Mozarteumban valóban felforrósodott a levegő. Azokhoz az estekhez hasonlítható, amikor a budapesti közönség újdonságként kapta Vásáry Tamás beszélgetőkoncertjeit a Rádiózenekar élén, vagy amikor (részben hasonló vállalkozásként) a MÁV Szimfonikus Zenekar jubileumi évben eljátszotta Brahms négy szimfóniáját. (Igaz, ott szinte „adott” volt a bérleti közönség, amely azt a programot kapta - míg itt mindenki saját alkalmi döntése alapján vett részt az esteken.)

A rendezvény sajátossága, hogy a collegno cég, amely sokáig szinte csak („csak!”) kortárs zenét adott ki (nekik köszönhető többek között az emlékezetes darmstadti és donauschingeni rendezvénysorozatok megörökítése), újabban a történeti zenék iránt „nyit”. Miként tiszteletet parancsoló bátorság kellett ahhoz, hogy ne tartsanak az eladhatatlanság mumsától – hasonlóképp elismerést érdemlő a gesztus, hogy a fennállásának 25. évfordulóját ünneplő cég esetenként olyan felvételekre vállalkozik, amelyekkel mamut-kiadóknál aligha járnának sikerrel a jelentkező előadók. Mert miről is van szó? Bolzano-Trento Haydn-zenekara lehetőséget kapott náluk Beethoven kilenc szimfóniájának megjelentetésére – most pedig, a salzburgi „Beethoven-delirium” alkalmából összkiadás-jelleggel, „dobozban” is hozzáférhetővé váltak. Sőt, ebből is kétfajta kínálat álltak az érdeklődők rendelkezésére: az egyikben a külön is megvásárolható öt korong szerepelt (természetesen jutányos áron) – de kínáltak olyan összeállítás is, amelyen a szimfóniakon kívül, tovább három korongon, a bevezető előadások is szerepeltek.

Tanulságos lett volna a profitjukért aggódó (ezért a kiadványaikat aggályosan megválogató) cégek döntéshozóinak látni azt a megható nyüzsgést, amellyel a közönség az előadások előtt, után, továbbá a szünetekben a CD-árusoknál tolongott. Elenyésző lehetett azok száma, akik vásárlás nélkül távoztak. (Nem tanulság nélküli, hogy sokan a koncert után vásároltak – tehát úgy döntöttek, hogy ezt az élményt hazaviszik hangfelvételen is.) Megható is volt látni ezt a lelkes, szereteteli érdeklődést. Azt a kritikátlan hozzáállást, amellyel várják (és megkapják) az élményt. Pedig a szakmailag felkészült, igényes zenehallgató igencsak találhatott kifogásolnivalót az előadásokban. (A sajátos – apró zenei részletekkel illusztrált – bevezetőkből nemkülönben!) De itt most nem meőzásról volt szó, hanem zeneünnepről, minden este.

Így is lehet – és elsomorodva gondoltam arra, hogy nálunk miért van annyira más-képp. Mert nevezhetjük „provinciálisnak” a közönséget (akár lokálpatriótának is, akik örvendeznek, hogy városuk ama szülötte, aki néhány emlékezetes siker után,

mint 1980-a debütálása az Ünnepi Játékokon a Figaro dirigenseként, ismét visszatért vendégszerepelni, bemutatót az zenekar, melynek 2003 óta áll az élén), de azt nem feltételezhetjük, hogy korábban nem hallották e műveket. De úgy tűnik, itt nem szokás a hangfelvételek valamennyi erényét számonkérni a koncertek alkalmával. Elképzeltem azt is, kellő beharangozással milyen sikert arathatna itt, a Mozartstadtban szinte bármelyik országos jelentőségű magyar zenekar. S azt is, hogy az ilyen – valóban forró sikerű – vendégszereplés mekkora inspirációt ad a továbbiakban bármely zenekarnak, munkára lelkesítő és nehézségek legyőzésére serkentőt, röviden: a további fejlődésre sarkallót.

Ez a közösségben-élés, amikor az előadók érzik az őszinte érdeklődést, bizonyára elfeledtetni a mindennapi problémákat – legalábbis arra az időre, amíg a pódiumon vannak. Ettől lesz más a légkör – s a megváltozott légkörben minden másként szól, s másként értékelhető. Ez pedig nem (vagy legalábbis nem elsősorban, s főképp nem kizárólag) pénzkérdés. Itt emberi tényezők játszanak szerepet – melyeknek köszönhetően az előadók nem „zeneipari szakmunkásoknak”, hanem valóban művészeknek érezhetik magukat. S azok is, akik annyit teljesítenek, amennyi tőlük telik. Ebben a légkörben tudnak annyit teljesíteni, amennyi kitelik tőlük.

Egyvalamiről azonban valamennyi beharangozó megfélemedezett, s ez Beethoven születésnapja. Pedig amikor a dirigens „karácsonyi ajándékként” aposztrofálták a koncertsorozatot, hozzábiggyeszthették volna ezt a további „aktualitást” is, még akkor is, ha 2007-ben nem kerek számú volt a születésnap. Tehát, nem Beethovennek szólt az interpretáció ajándéka, hanem minden a közönségért történt. S azért, hogy még azok is tudjanak erről a jelentős vállalkozásról, akik nem jutottak el a rendezvények egyikére sem. Eközben nőtt a zenekar hírneve és önbizalma – ami szintén nem elhanyagolható olyan korban, amikor a hangversenyszervezők ill. rendezők gyakran aggályoskodnak az érdeklődést (mifelénk értsd: bevételt) illetően.

Fittler Katalin